

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת חוקת תשע"ט

ואאמור הגאון זצ"ל האריך בזה דמבואר בדברי המדרש יסוד מופלא שהמים יצאו מכח התורה, ולאשמעינן דאם לומדי התורה צריכים למים, אז אפילו סלע מוציא מים, והביא דברי החובת הלבבות דהבריאה היא עבד לתורה, וזהו הענין שעל ידי פרק אחד יצאו מים מן הסלע, שהבריאה והטבע משועבדים הם לתורה, ולהמציא ללומדי התורה כל מה שהם צריכים לקיומם וללימודם.

והנה בפרשת בשלח (י"ז, ו) אמר ה' למושה, 'הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם, הרי דשם המים יצאו ע"י הכאה, ולא כמו כאן שנצטוו להוציא המים ע"י דיבור ולא ע"י הכאה.

ולפי דברי המדרש יש לבאר החילוק בזה, דשם היה זה קודם מתן תורה, א"כ עדיין לא נתחדש מציאות זו שע"י התורה יוצאים מים מן הסלע, ולכן היה צריך להכות בסלע, אבל כאן שהיה זה לאחר שנתנה תורה, ומציאות העולם תלוי בה, וכמו שאמרו חז"ל במדרש רות עה"פ בתהלים, 'נמוגים ארץ וכל יושביה אנוכי תיכנתי עמודיה מלח, אילולי עמדו ישראל על הר סיני ואמרו נעשה ונשמע, היה העולם מתמוגג והולך, מי ביסם העולם, אנוכי תיכנתי עמודיה, בזכות אנוכי תכנתי עמודיה סלה, דמבואר בזה דבמתן תורה נתבסס העולם בכח התורה, אז נאמר להוציא מים מן הסלע בכח התורה, ע"י שישנה עליו פרק אחד.

ויש לומר בזה עוד, דהנה בגמ' בתענית דף ט' ע"א מבואר, דהבאר הראשון היה בזכות מרים, ואחר שמתה חזר הבאר בזכות משה, ולפי"ז יש לומר דהבאר שהוא בזכות משה, הוא תלוי בכח התורה, דמשה רבנו הוא כח התורה, וממילא הוא מוציא מים ע"י ששונן עליו פרק אחד, אבל הבאר הראשון שהוא היה בזכות מרים, הוא אינו תלוי בכח התורה, ועל כן היה צריך להכאה בשביל שיוציא מים.

על כן יאמרו המושלים בואו השבון וגו'. (כ"א, כ"ז – ל"א).

הנה חז"ל כבר דרשו כתובים אלו, אבל פשוטו של מקרא צריך ביאור מה באו כתובים אלו ללמדנו, ומה למדנו מדברי המושלים.

ונראה לבאר בזה, דהנה בפסוק הקודם לזה כתוב 'כי השבון עיר סיהון מלך האמורי היא, והוא נלחם במלך מואב הראשון, ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון, וכתב רש"י, למה הוצרך ליכתב, לפי שנאמר אל תצר את מואב, והשבון משל מואב היתה, כתב לנו שסיהון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישראל. והיינו דהכתוב בא ליתן טעם איך יכלו ישראל לישב בארץ השבון, וע"ז נתן טעם דעמון ומואב טהרו בסיהון.

ולפי"ז נראה דזהו גם המשך הכתובים, וזהו הביאור בדברי המושלים, דהמושלים אמרו דבזה שסיהון נלחם וכבש את ארץ מואב, נאבד המקום ממואב לגמרי, וכבר אינה בכלל ארץ מואב,

ונתתם אותה אל אלעזר הכהן והוציא אותה אל מחוץ למחנה וגו'. (י"ט, ג).

הנה איתא במסכת פרה דקודם שהיו שורפין את הפרה, היו מביאין אותה להר הבית, ורק אח"כ מוציאים אותה לשורפה כהר המשחה, וכדתנן שם (פ"ג מ"ו) וכבש היו עושין מהר הבית להר המשחה. ומבואר שיש דין להכניס הפרה תחילה להר הבית, ורק אח"כ להוציא אותה אל מחוץ למחנה. וצריך ביאור טעמא דמילתא, מפני מה צריך להכניס הפרה להר הבית בתחילה, ורק אח"כ להוציא למקום שריפתה, ולמה לא יביאנה מיד למקום שריפתה כהר המשחה.

ונראה לבאר הטעם בזה, דהנה לפרה אדומה יש דין קרבן, כמבואר בכמה דוכתי בגמ', דהטאת קריא רחמנא, וכדכתיב בקרא להלן (פסוק ט') 'הטאת היא', וכן מבואר במסכת פרה פ"ד, שיש בפרה אדומה דיני קרבן שטעונה שהיטה לשמה כקרבן, ושיש בה דין מחשבת פיגול, ועוד לענין כמה מילי, יעו"ש.

מעתה יש לבאר טעם הך הלכתא שצריכין להכניס הפרה אדומה לעזרה תחילה, ורק אח"כ להוציא אל מחוץ למחנה, משום שענינו של קרבן הוא להביאו לעזרה שזוהו מקומו, וכיון שפרה גם היא קרבן, ממילא תחילת מקומה הוא בעזרה, ועל כן צריך להביאו לעזרה תחילה, ורק אח"כ להוציאו למקום עבודתה.

והנה פרה אדומה אינה כשאר קרבנות שדמן נזרק ע"ג המזבח, ופרה אדומה אין דמה נזרק ע"ג המזבח.

ונראה דהנה את דם הפרה מזין נכח פני אהל מועד, כדכתיב בפסוק ד' 'זהוה אל נכח פני אהל מועד', וכדתנן במס' פרה (פ"ג מ"ט) שהכהן מזה כנגד בית קודש הקדשים. ויש לומר דבהזאה כנגד בית קודש הקדשים, מישך שייכא הך הזאה לבית קודש הקדשים, וחשיב כמו הזאה בפנים.

ויש להוסיף בזה עוד, דמה דההזאה מבחוץ כנגד בית קודש הקדשים, חשיב כמו הזאה בפנים, הוא רק מחמת שהוא קרבן שהובא מקודם אל אהל מועד, על ידי זה נעשה שייך לאהל מועד, וממילא על ידי זה חשיב ההזאה נוכח פני אהל מועד כהזאה בפנים.

ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו וגו'. (כ, ח).

במדרש (ילקוט שמעוני תשס"ד) איתא, מריתם, שאמרתי לכם ודברתם אל הסלע, שנה עליו פרק אחד, ועברתם על דברי. מבואר דהדיבור שהיה צריך משה לדבר אל הסלע, היה פרק אחד של דברי תורה. ונראה שדרשו כן ממה שכתוב 'ודברתם' דמשמע שהוא דיבור של דבר חשוב, ולא סתם דברים, ועל כן דרשינן מזה דהיינו פרק אחד. ונעל דרך זה מבואר גם בתרגום יונתן, שפירש 'ודברתם', דהיינו שישביעו את הסלע שיוציא מים. ופירש כן משום דמשמעות 'ודברתם' הוא דיבור חשוב, ולא סתם דברים.

וזהו שסיים הכתוב אחר דברי המושלים, וישב ישראל בארץ האמורי, דר"ל דכיון דשמענו מדברי המושלים שעמוון ומואב נאבדו לגמרי וטהרו בסיחון, ממילא יכלו והותר להם לישראל לישב שם, כי הוא ארץ האמורי, ולא ארץ עמוון ומואב.

ויש להוסיף דלכך נחית הכתוב לפרט את כל גבולות מקום הכיבוש, כמו שכתוב ונירם אבד השבון עד דיבוק, ונשים עד נופח אשר עד מידבא, דכיון דבא לאשמעינן דע"י הכיבוש של סיחון נטהר המקום לישב שם, על כן צריך לפרט גבולות המקום שנכבש, שכל זה הוא בכלל המקום שהותר להם לישב שם.

דהאש והלהבה שיצאה מחשבון ע"י הכיבוש של סיחון, אכלה את ער מואב, ושוב אינה נחשבת של מואב, ולא תאמר דהגם שנכבשה עדיין בשם מואב עומדת, וזהו המשך הכתוב 'אוי לך מואב אבדת עם כמוש', ר"ל שהוא נאבד לגמרי, ובניו ובנותיו גם הם נאבדו, ואבד נירם דהיינו המלכות והעול שהיה להם למואב נאבד והשימום מכל גבול מואב, ואשמעינן בזה דהכיבוש של סיחון היה כיבוש שעל ידו נאבד ונסתלק שם עמוון ומואב מארצם, וזהו דינא דעמוון ומואב טהרו בסיחון.

קנין תורה הוא קנין לצמיתות

מתוך דברים שנאמרו במעונו בכינוס נגידים תומכי כוללי 'ש"ס אידן' שבראשות הגר"א אייזן שליט"א רב קהל פוזנא

אתם צריכים לדעת את גודל הפעולה שאתם עושים, היום בבוקר חשבתי, התורה אומרת (בפרשת בהר כ"ה, כ"ג), 'והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ', אדם מוכר קרקע בארץ ישראל, מגיעה שנת היובל אז הקרקע חוזרת לבעליה, אין חילוק בדבר כמה זמן הקרקע הייתה ביד הקונה, אם שנה או ארבעים ותשע שנים, בכל אופן הקרקע חוזרת ביובל, ואומר הפסוק את הטעם 'כי לי הארץ', ממשיך הפסוק ואומר 'כי גרים ותושבים אתם עמדי', שלא תאמרו הרי כתוב והארץ נתן לבני אדם, לזה הכתוב אומר 'כי גרים ותושבים אתם עמדי', כל המציאות שלכם בעולם היא מציאות של גר, כמו גר שמגיע ובא ממקום אחד למקום אחר, ואחר כך חוזר למקומו, כך היא המציאות של האדם, שהוא דבר זמני, אין לו קביעות כאן בעולם, והתורה מלמדת, שלא תחשבו בעצמכם שזה שייך לכם, וממילא אתם יכולים למכור לתמיד, למכור לעולם, לא שייך מכירה לעולם, ולא שייך מכירה של צמיתות, כל המציאות הוא ענין זמני, וכל מה שאפשר זה רק למכור קנין פירות, למכור דבר זמני, כמו שהגמרא (גיטין דף מ"ח ע"א) אומרת שמיובל שני כל מכירה היא רק קנין פירות.

נתבונן בעצמנו, אדם שנוסע ברכבת, כמה זמן אדם יושב ברכבת, האם אפשר להחשיב את זה למציאות של צמיתות, כך הם חיייו של האדם, עוברים כמה עשרות שנים, והוא עובר מעולם לעולם, ועל כן השלב הזה שהאדם נמצא כאן בעולם הזה, אינו חשוב צמיתות, ואין בו מציאות של צמיתות, אדם כאן בעולם הזה, אין לו שום קביעות, בעולם הזה אין ענין ואין מושג של צמיתות, הכל זה עולם חולף, הצמיתות האמיתית הוא רק תלמוד תורה, לקנות לצמיתות זה רק קנין של גמרא, קנין של תורת כהנים, של רמב"ם, לא של קרקעות, לא של בתים, ולא של נכסים, וכמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ו מ"ט) 'אין מלוין לו לאדם, לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים שבידו'.

כתוב בקהלת 'בצל החכמה בצל הכסף', אומרים חז"ל, וכל דבריהם כגחלי אש, מי שמחזיק אדם אחר שיושב ועוסק בתורה, המחזיק והתומך נוטל חלק שווה בשווה עם הלומד, כל משהו שהוא לומד, חצי שייך לתומך.

וכשעושים כך זוכים ליטול ולזכות חלק בחצי לימודם, עד כדי כך שבמשנה בתחילת זבחים כתוב שמעון אחי עזריה אומר, והטעם שנקרא על שם אחיו מפני שהוא היה נותן לו ממון ומחזיקו, ועל כן עד היום הזה, קבע רבנו הקדוש שיהיה נקרא שמו במשנה על שם אחיו עזריה, עד כדי כך הוא הזכות של מי שמחזיק בממונו את הלימוד.

והדרך הראויה בזה היא כמבואר בדברי הגמרא (סוטה דף כ"א ע"א) שדורשת את הפסוק בשיר השירים, 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוז לו', שאם אדם בא להחזיק וליתן מממונו למי שהוא כבר נעשה תלמיד חכם, בוז יבוז לו, וכמו הלל ושבנא, שרק אחרי שהלל עסק בתורה מתוך עוני, בא שבנא אחיו לעשות עמו עסק ולחלוק עמו בתורתו, יצתה בת קול ואמרה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוז לו, אלא כמו שמעון אחי עזריה, ורבי יוחנן דבי נשיאה, שמתחילה כבר עשו העסק ליתן מממונם ולחלוק בזכות לימודם, כך היא הדרך הראויה.

ועל כן, על ידי שמחזיקים באברכים כדי שיוכלו לשבת וללמוד, ויהיו עוסקים בתורה, ומונחים בלימוד, ויגדלו לתלמידי חכמים, ותומכים במשך כל התקופה, כי הרי אין נעשים תלמיד חכם ביום אחד, ולא בשנה אחת, לגדול תלמיד חכם זהו דבר שדורש עבודה רבה, ומי שתומך באברכים שנה ועוד שנה, שלומדים ועמלים בתורה פעם אחת ופעם שניה, עד שמתרגלים ומתחנכים לידיעת התורה, ומי שמחזיק את הענין הזה, הרי הוא קונה לעצמו עוד תורה ועוד תורה, וכל ש"ס שנלמד מכוח ממנו הרי הוא נעשה שותף, חצי מהתלמוד הוא של הלומד, וחצי מהתלמוד הוא של התומך, וזה הוא קנין של צמיתות, זהו קנין של נצח, כי רק רוחניות הוא נצח.